

Erfgoed in gevaar

Op 17 april 2005 wordt in heel Vlaanderen de vijfde Erfgoeddag georganiseerd. Deze manifestatie krijgt steeds meer weerklank en dus ook meer bezoekers. De laatste jaren treedt er duidelijk een accentverschuiving op. De Open Monumentendag tijdens het tweede weekend van september wordt steeds meer een “dag van de grote steden”. Veruit de meeste dorpen in Vlaanderen, dus ook Kontich, kunnen niet elk jaar opnieuw een nieuw programma rond monumenten op poten zetten. We zijn nu eenmaal beperkt in onze monumenten. Gauw even een monument bijcreëren. Dat kan natuurlijk niet.

Bij cultureel erfgoed is dat echter een andere zaak. Hier hebben we een bijna onuitputtelijke bron die steeds maar aangroeit. Zoals we vorig jaar al op deze plaats meldde, erfgoed is niet enkel materieel en tastbaar, het gaat evenzeer om minder zichtbare zaken, zoals tradities. En zelfs (her)uitgevonden tradities. Het is daarom ook iets dat voortdurend in beweging is. Aan de ene kant hebben we onze volksculturele erfenis die we kunnen bekijken, aanraken en meedragen in ons collectief geheugen. Maar aan de andere kant moeten we ook aandacht hebben voor wat er beweegt onder de bevolking. Welke veranderingen er optreden in onze collectieve gedragingen.

Een voorbeeld. Bij een enquête bij mijn (Vlaamse) studenten kwam aan het licht dat ze Halloween beter kunnen duiden dan het paasgebeuren. En de ramadan is beter gekend dan de vasten. Zo zien we ook dat sinterklaas terrein verliest tegenover de kerstman. Je zal zeggen: ja, maar het gaat hier om dingen in de rand. Dat is natuurlijk wel juist, maar tegelijkertijd is het ook een signaal voor andere veranderingen in onze samenleving. We gaan anders leven. En werken. Zo zien we dat de briefcultuur uit de vorige decennia volledig is moeten wijken voor de wereld van e-mails, chatrooms en discussiefora. De kroontjespen heeft plaats gemaakt voor het azerty-klavier. En we zetten massaal en *sans gêne* ons privéleven op blogs (newspeak voor weblog). Met andere woorden het onderzoek naar feestcultuur kan marginaal lijken, maar refereert onmiddellijk aan ons leven van alledag dat drastisch is veranderd en nog steeds verder verandert.

Hierbij rijst ook de vraag naar de waarde van onze gedragingen. Moeten we al deze veranderende patronen gaan bestuderen? Gaat het niet vaak om voorbijgaande fenomenen? Zoals zo vaak is het moeilijk om daar nu een passend antwoord op te geven. De waarde van veel zaken blijkt vaak achteraf. Stromingen die nu plots heel sterk lijken, kunnen binnen zes maanden verdwenen zijn, terwijl een stukje subcultuur plots alomtegenwoordig kan zijn. Denken we hierbij bijvoorbeeld aan tatoeages en piercings. Tien jaar geleden nog een marginaal, voor sommigen decadent en debiel randfenomeen. Nu binnen de jeugdcultuur (en niet alleen daar) een aanvaarde vorm van lichaamsversiering. Het aanvaarden van deze vorm van cultuuruiting is hier enorm snel gegaan. En valt zelfs niet te stuiten, als we dat al zouden willen.

Is daarmee ons erfgoed in gevaar? Dat hangt van onszelf af. Je kunt beginselvast en krampachtig oude tradities blijven afschermen tegen de boze buitenwereld, maar zo raak je net in een isolement. Of je kunt je openstellen voor nieuwe dingen. En proberen verschillende stromingen met verbinding in elkaar te brengen en tot een sterkere beweging te komen.

Met deze erfgoeddag willen we in Kontich proberen om zowel stukjes materieel als immaterieel erfgoed aan de bevolking te presenteren, en te kijken of we er iets mee kunnen doen in onze hedendaagse wereld van steeds maar snellere consumptie. Het zijn brokstukjes van ons gezamenlijk cultureel erfgoed van toen en nu. En we proberen op die manier een aanzet te geven om ons eigen cultureel testament beetje bij beetje in te vullen.

Op deze erfgoeddag leggen we met de heemkundige kring vier accenten: een stukje immaterieel erfgoed, een brok materieel erfgoed in acuut gevaar, gered materiaal en het dynamische gegeven van het catalogiseren en bewaren van ons erfgoed in gevaar.

De laatste maanden voelt Agnes Dehandschutter drie authentieke Kontichnaars aan de tand over het verleden van ons dorpscentrum tussen 1930 en 1950. Zij probeert aan de hand van de getuigenissen van de drie wijzen (Frans Van Elshocht, Jos Brion en Fons Hermans) en van documenten een stukje verleden op te roepen. Een boeiend gegeven, zeker in het licht van de snelle veranderingen van ons dorpscentrum. Maak voor jezelf eens de denkoefening en probeer eens een stukje van de Mechelsesteenweg van vijf jaar geleden te reconstrueren. Je zal zien dat dit niet makkelijk is. Op de erfgoeddag komen deze heren uitgebreid aan bod om over hun herinneringen te praten.

Het tweede aandachtspunt is de magistrale porseleinen aankleedpop in het Museum voor Heem- en Oudheidkunde. Deze unieke pop mag er dan nog wel goed uitzien, onderzoek heeft uitgewezen dat ze toch in gevaar is en dat haar kleding eigenlijk dringend moet worden gerestaureerd. Daarom brengen we ze speciaal voor het voetlicht en proberen haar in een kader van nostalgische mode uit de vorige eeuw te presenteren.

Ondertussen is weer een stukje verleden van Kontich ontrafeld en gered. Uit de grote verzameling films van rond 1940-1950 proberen we ook nu weer een stukje te tonen. De kwetsbare pellicule van toen is omgezet naar de moderne DVD. En het oude Kontich wordt op die manier weer voor iedereen springlevend. We zien hier de figuren uit ons succesrijk foto-archiefboek plots opduiken in processies, voetbalwedstrijden en andere evenementen. Iedere keer weer succes gegarandeerd.

In het documentatiecentrum kunt u de heemkundige kring in werking zien. Een aantal leden zal er actief tonen hoe we ons culturele erfgoed ontsluiten voor de gemeenschap. Dit kan gaan van het sorteren van doodsprentjes, over het herstellen van een oude klok tot de digitale foto-opname van een oude merklap uit onze gevarieerde en rijke collectie. Allemaal activiteiten die nodig zijn om het gevaar van verdwijning of verloedering tegen te gaan. Het lijkt allemaal vanzelfsprekend, maar vaak komt er heel wat meer bij kijken, dan ergens iets opbergen in een kast.

Het is in ieder geval duidelijk dat deze erfgoeddag heel wat te bieden heeft dat ook jou kan interesseren, want het Kontichse erfgoed is ook jouw erfgoed. We zijn met zijn allen verantwoordelijk voor ons cultureel patrimonium. Slechts als we met zijn allen bereid zijn om dat erfgoed te bewaren, pas dan zal het erfgoed uit de gevarezone treden.

Alle inwoners van Kontich en Waarloos zijn dan ook van harte uitgenodigd om op 17 april ons cultureel erfgoed te bekijken. Als deel van onze grote familie.

Paul Catteeuw